

Motion till riksdagen 2019/20:795

av **Gustav Fridolin (MP)**

Statlig finansiering av skolan

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten i enlighet med Skolkommisionens slutsatser ska ta ökat ansvar för finansieringen av skolan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Skolkommisionen lämnade 2017 sitt slutbetänkande SOU 2017:35. Det är den mest heltäckande agenda för skolutveckling och ett sammanhållet, likvärdigt skolsystem som presterats på många decennier. Konsekvenserna av de stora skolreformerna på 1990-talet tydliggörs, vad gäller kommunaliseringen och fragmentiseringen av ansvar, skolpengen och marknadstänkandet och de effektiviseringskrav som skolan under lång tid satts under.

Slutsatserna är tydliga och bildar en helhet. Regeringen har gjort klart att man nu arbetar enligt den plan som Skolkommisionen lade fram och har också stöd för det brett i riksdagen och genom januariavtalet.

I den del som rör skolans finansiering föreslår kommissionen ett arbete i flera steg. Frågan intresserar mig särskilt och jag har tidigare beskrivit nedskärningars effekter för elevers möjligheter till goda resultat i bland annat *Blåsta! Nedskärningsåren som formade en generation* (Ordfront förlag, 2009). I Skolkommisionens slutbetänkande avsnitt 8.1 beskrivs mer heltäckande forskningsläget runt hur resurser påverkar skolprestationer. Effektivt slås det hål på två av de myter som ofta florerat i svensk skoldebatt. Det är tydligt att resurser påverkar elevers möjligheter till goda resultat, särskilt för de elever som har större behov. Det är vidare också tydligt att det är en myt att Sverige satsar mer på skolan än jämförbara länder; tvärtom lägger vi mindre resurser än genomsnittet på undervisning och elevhälsa – kärnan i skoluppdraget.

För att säkra resurser till skolan och återuppbygga styrkan i skolsystemet föreslog Skolkommisionen att ett viktat statsbidrag med mer resurser till alla, och mest till dem

som har störst behov, införs. Detta är nu infört och kommer enligt budgetpropositionen vara fullt utbyggt 2021.

Kommissionen beskriver detta i princip som ett steg på vägen, en stärkt och mer styrd finansiering som verkar under tiden en helt ny modell för finansiering av skolan utreds. Kommissionen skissar på två sådana modeller: ett statligt sektorsbidrag direkt till skolan respektive lagstadgade miniminivåer för huvudmännens resurser för undervisning och elevhälsa. Dessa båda utreds nu i Utredningen om en mer likvärdig skola (U 2018:5) just som Skolkommissionen föreslog. Modellerna skiljer sig inte avsevärt åt, då båda innebär att man måste definiera vad resurserna som regleras ska gå till och båda kräver statlig finansiering (antingen i sektorsbidrag eller genom en lagstiftning som aktiverar kommunfinansieringsprincipen).

Därutöver är de ingående partierna i januariavtalet överens om att ett beslutsunderlag som skapar förutsättningar för ett statligt huvudmannaskap för skolan ska tas fram. Det är bra, och ett sådant kommer oundvikligen att beröra finansieringsansvaret.

Min uppfattning är att riksdagen redan nu, med det underlag som Skolkommissionen har gett, mot bakgrund av arbetet i utredningen om en mer likvärdig skola och med grund i överenskommelsen som utgörs av januariavtalet, bör skapa tydlighet genom att uttala att man anser att skolan ska finansieras statligt. Det innebär att Sverige, som Skolkommissionen skissade på, kan lämna systemet med många och krångliga statsbidrag med oklara effekter och i stället säkra att varje skola får den finansiering som krävs utifrån skolans behov. Om huvudmannaskapet i övrigt kvarstår hos kommuner och fristående aktörer kan dessa, tillsammans med rektor, fokusera på utvecklings- och kvalitetsuppdraget utan att detta störs av ständigt skiftande lokala budgetförutsättningar. Ett sådant ställningstagande från riksdagen innebär inte att riksdagen i förhand tar ställning till vilket system för statlig finansiering som är att föredra: sektorsbidrag, reglerade miniminivåer som aktiverar kommunfinansieringsprincipen eller någon annan modell utifrån vad som kommer ur Utredningen om en mer likvärdig skola. Men riksdagen skulle kunna vara tydlig mot regeringen att man delar Skolkommissionens slutsats i denna del och emotser ett lagförslag som innebär att staten övertar ansvaret för att finansiera skolans kärnuppdrag när SOU 2018:5 avlämnat sina förslag om hur detta kan ske.

Systemet som det ser ut i dag, efter kommunaliseringen (väl genomlyst i SOU 2014:5), göder ojämlikhet. Rikare kommuner kan satsa mer på skolan, medan fattigare kommuner inte har de förutsättningarna. En svagt finansierad skola riskerar i sin tur att leda till stora sociala kostnader som vidare försvagar kommunens ekonomiska förutsättningar. I ekonomiskt svårare tider tenderar situationen att bli allra svårast i kommuner som redan har hög arbetslöshet och stora sociala kostnader, och skolans särställning i kommunernas budget gör att dessa genast drabbas av stora nedskärningar med ökad ojämlikhet i resurser och kvalitet som följd. Likaså innebär lokala kriser, som t ex stora avsked på en privat arbetsplats, att skolan direkt drabbas av nedskärningar. En akut kris föder med andra ord en permanent kris med stora ekonomiska konsekvenser för lång tid framöver. Det kommunala utjämningsystemet är oförmöget att kompensera för dessa skillnader, vilket utvecklingen i skolans resurser och resultat sedan 1990-talet har visat.

Just nu sker stora nedskärningar i många kommuner, och resultatet kommer att bli ytterligare ökad ojämlikhet om inte staten agerar. Förstärkningen av likvärdighetsbidraget kan, om kommunerna följer reglerna om att inte göra stora egna nedskärningar

och använder resurserna väl, motverka dessa konsekvenser. Men på sikt behövs en annan starkare finansieringsmodell för skolan, precis som Skolkommissionen skissade på.

Mot denna bakgrund bör riksdagen alltså uttala att skolans kärnuppdrag framgent ska finansieras av staten och att riksdagen emotser att regeringen efter mottagande av utredning U 2018:5 lägger förslag till riksdagen om detta.

Gustav Fridolin (MP)